

Beslut

efter kvalitetsgranskning av undervisningen
inom kommunal vuxenutbildning i svenska för
invandrare vid Dahlander Kunskapscentrum i
Säters kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning vid Dahlander kunskapscentrum avseende undervisningen inom kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, komvux i sfi. I denna verksamhet har utbildning som bedrivs som närundervisning på kurs C och D inom studieväg 2 och 3 granskats. Syftet med denna kvalitetsgranskning är att bedöma i vilken utsträckning undervisningen inom komvux i sfi stimulerar elevers möjligheter att lära sig och utveckla ett funktionellt andraspråk, som grund för kommunikation och aktivt deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Det är huvudmannen för utbildningen, Sätters kommun, som är ytterst ansvarig för att utbildningen håller kvalitet och eleverna får den utbildning de har rätt till.

Läsanvisning

Granskningen är uppdelad i två områden. Inom varje område har Skolinspektionen definierat ett antal kvalitetskriterier som beskriver undervisning av god kvalitet inom området. För varje område gör Skolinspektionen en sammantagen bedömning av undervisningen i förhållande till kvalitetskriterierna. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom området anger Skolinspektionen ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. Om en verksamhet bedöms fungera väl begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer. I bilaga 2 finns beskrivet hur granskningen har genomförts. I bilaga 3 återfinns granskningens författningsstöd.

Beslut:

Skolinspektionen gör följande bedömning vid Dahlander kunskapscentrum i relation till framtagna kvalitetskriterier:

Område 1: Undervisning utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom området behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande.

- Rektorn och lärarna behöver individanpassa undervisningen ytterligare genom att planera och genomföra den utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål så att den möter eleverna på den språkliga nivå de befinner sig.

Område 2: Ett undervisningsinnehåll för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom området behöver utvecklas.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande.

- Rektorn och lärarna behöver säkerställa att undervisningen ger eleverna möjlighet att träna på de olika språkliga förmågorna kopplat till ett innehåll om studieliv.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-08-31 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2021:7631) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Undervisning utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål

Inom detta område granskas i vilken utsträckning undervisningen stimulerar elevernas språkutveckling i enlighet med deras behov, förutsättningar och mål. Dels granskas att undervisningen utformas med inflytande från eleven och utgår från elevens behov, förutsättningar och mål, så att undervisningen kan individualiseras för att möta mångfalden av behov, förutsättningar och mål hos eleverna. Dels granskas att undervisningen innefattar flera och varierande arbetssätt och arbetsformer som främjar elevernas språkutveckling.

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom området behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att undervisningen i viss utsträckning stimulerar elevernas språkutveckling i enlighet med deras behov, förutsättningar och mål. Lärarna har inte ett tillräckligt underlag om elevernas behov, förutsättningar och mål och utgår inte heller från det underlag som finns när de planerar och utformar undervisningen. Granskningen visar att lärarna sedan i genomförandet av undervisningen i vissa situationer kan anpassa undervisningen utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål, men att eleverna upplever att de i huvudsak arbetar med samma uppgifter och samma innehåll. Den språkliga nivån anpassas inte alltid till de elever som är i behov av mer stöttning eller mer utmaningar. Eleverna ges dock visst inflytande över innehåll och utformning av undervisningen. Lärarna planerar för och genomför en undervisning som är varierad både i arbetsformer, i arbetssätt och delvis i det material eleverna möter. Vidare varierar det mellan lärarna om de använder elevens modersmål, eller annat språk, som stöttning för språkutveckling i svenska.

Undervisningen individanpassas endast i vissa delar

Skolinspektionens granskning visar att lärarna inte har ett tillräckligt underlag om elevernas behov, förutsättningar och mål och inte heller utgår från det underlag som finns när de planerar och utformar undervisningen. Rektorn och lärare berättar i intervju att det finns en studie- och yrkesvägledare i verksamheten som upprättar en individuell studieplan när en elev ska påbörja sina studier i komvux i sfi. Lärarna beskriver dock att de sällan använder den individuella studieplanen när de planerar och utformar undervisningen. På Skolinspektionens fråga om de gör någon annan kartläggning av elevernas kunskaper eller erfarenheter när eleverna börjar kursen svarar lärarna att de inte gör det. Lärarna berättar att de lär känna eleverna genom samtal med dem. De förklarar även att fokus är att eleverna ska

vara trygga i undervisningen och i gruppen. Rektorn berättar att hen har identifierat att lärarna inte tar reda på så mycket information om eleverna inledningsvis i kursen. Rektorn säger att hen försöker hitta en bra struktur för att arbeta med detta, exempelvis har hen tagit fram en mall som lärarna ska fylla i med information om elevernas mål med kursen och vad eleverna vill arbeta med. Ett annat exempel som rektorn berättar om är att de under hösten 2022 inledde ett arbete med att ge alla elever utvecklingssamtal varje termin, som lärarna ska dokumentera. Rektorn berättar vidare om en struktur för att följa upp elevernas kunskapsutveckling i kursen. Hen säger att detta är relativt nytt för lärarna men att syftet är att det ska bli ett tydligare fokus vid varje elevs kunskapsutveckling.

Granskningen visar att lärarna sedan i genomförandet av undervisningen i vissa situationer kan anpassa undervisningen utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål, men att eleverna i huvudsak arbetar med samma uppgifter och samma innehåll. Lärarna är överens om att de kan använda den kunskap de har om eleverna spontant i undervisningssituationer. En lärare ger som exempel att om en elev ställer frågor om körkort kan läraren använda den situationen för att låta eleverna diskutera tips och råd till någon som ska ta körkort. De intervjuade eleverna uttrycker samstämmigt att deras lärare känner dem, men att det varierar mellan deras lärare hur de använder sig av elevernas erfarenheter, behov och mål i undervisningen. Några elever berättar att deras lärare i undervisningssituationer pratar med dem om vad de har gjort tidigare, vad de har för mål och behov. Några elever berättar att de i sin grupp har haft uppgifter där de har fått berätta om sina mål och vad de vill göra efter sfi. Några elever säger att läraren är nyfiken på dem och ställer många frågor, exempelvis om vad de har gjort tidigare och vilka högtider de firar. Eleverna berättar dock samstämmigt att alla elever i respektive grupp arbetar med samma uppgifter. Även vid Skolinspektionens lektionsobservationer arbetar eleverna med samma uppgifter. Eleverna säger att undervisningen inte är olika för olika elever och att de oavsett språklig nivå gör samma sak. Några elever berättar att vissa elever klarar det, och att vissa elever inte klarar det. Rektorn berättar att lärarna är måna om att undervisningen inte får bli för svår för eleverna, vilket kan leda till att eleverna inte utmanas så mycket som de skulle behöva göra. Detta medför att eleverna kan studera kursen längre tid än nödvändigt och eleverna får inte en klar bild av vad som förväntas av dem, beskriver rektorn. Lärarna säger att de brukar lägga mer tid på de elever som behöver mer hjälp. Eleverna berättar att läraren hjälper de elever som inte klarar uppgiften eller tycker att den är svår. Några elever berättar att deras lärare märker om en elev är tyst och då uppmuntar den att svara, även om det blir fel, för att testa vad den kan. Några andra elever säger att deras lärare berättar för eleverna vad de behöver träna på för att klara kursen, en elev har exempelvis fått återkoppling på att hen behöver träna på att prata. På en fråga om läraren anpassar undervisningen till vad de vet om eleverna svarar några elever att läraren inte gör det och förklarar att det inte är möjligt eftersom alla elever har så olika bakgrunder. Lärarna berättar att det är eleverna

själva som berättar om de behöver mer uppgifter för att träna mer, antingen för att något är för svårt eller för att eleverna vill lära sig mer. Lärarna säger att de brukar lägga mer tid på de elever som behöver mer hjälp. När eleverna behöver träna mer på något ber läraren eleverna att läsa mer, förklarar några elever.

Granskningen visar vidare att eleverna ges visst inflytande över innehåll och utformning av undervisningen. Lärarna berättar att de med jämna mellanrum frågar eleverna om hur de vill arbeta, det handlar om olika metoder i undervisningen och ibland om innehållet i undervisningen. Lärarna berättar även att eleverna har deltagit i en aktivitetsdag där de fick diskutera utifrån olika frågeställningar och skriva ner och presentera önskemål. Lärarna berättar även att de har beslutat att återuppta ”klassråd” under december 2022, något som har varit vilande sedan pandemin. Rektorn förklarar att ett sådant klassråd syftar till att eleverna ska kunna vara med och påverka. Elever i en grupp berättar att de upplever att de har många möjligheter att påverka undervisningen. En elev berättar att undervisningen brukar utgå ifrån lärarens planering och sedan diskuterar läraren sådana frågor som eleverna har önskat eller väljer att ta upp. Några andra elever berättar att deras lärare ofta frågar vad de behöver och vad de vill lära sig. Eleverna ger som exempel att om eleverna önskar grammatik så anpassar sig läraren till det. En elev i en annan grupp säger dock att hen inte vet om eleverna får vara med och påverka undervisningen och att hen inte har upplevt det hittills i kursen.

Undervisningen är varierad

I granskningen framkommer att lärarna planerar för och genomför en undervisning som är varierad både i arbetsformer, i arbetssätt och delvis i det material eleverna möter. Lärarna förklarar att de planerar undervisningen så att eleverna får arbeta på olika sätt. En lärare säger exempelvis att vissa dagar får eleverna skriva och vissa dagar får eleverna läsa. En annan lärare berättar att hen har en plan för undervisningen och hur de ska arbeta, men att det också är möjligt att vara spontan utifrån vad som uppstår i undervisningen med eleverna. Läraren förklarar att hen även ibland spontant upptäcker att eleverna kan utföra en uppgift i grupp, och då får eleverna göra det. En lärare berättar att hen under en vecka repeterar exempelvis en viss typ av text på olika sätt. Lärarna berättar även att de genomför en undervisning som är varierad på olika sätt. Vid Skolinspektionens lektionsobservationer arbetar eleverna både i helgrupp, individuellt och i grupper. Lärarna beskriver att det är bra med variation eftersom det är stimulerande och utvecklande för eleverna. Vidare beskriver lärarna att de arbetar med ”öppna” frågor, att titta på filmer, att lyssna på hörövningar, att de har många skrivuppgifter och diskussionsmöjligheter. En lärare beskriver att läraren kan läsa och förklara en text, att eleverna får läsa själva, läsa för läraren och diskutera texten på olika sätt. En annan lärare berättar att hen arbetar med en tidning med lättlästa nyheter på olika sätt exempelvis att eleverna brukar läsa högt, diskutera nyheten och sammanfatta vad nyheten handlar om. Därefter, säger läraren, får eleverna skriva några frågor om texten och välja

själva vilka elever i gruppen som ska svara på deras frågor i syfte att skapa en interaktion mellan alla elever. Läraren säger att hen även kopplar grammatik till de texter som eleverna läser. En lärare berättar att hen har arbetat med ett digitalt program med möjlighet att ställa frågor kopplat till temat de arbetar med. Eleverna uttrycker samstämmigt att de är nöjda med hur lärarna varierar undervisningen. Eleverna i en grupp berättar att de arbetar på olika sätt, genom att de har tittat på film, läst nyheter, arbetat i läroboken och arbetat med svenska låtar. Elever från en annan grupp berättar att de brukar börja med att gå igenom ord inför en text och sedan ofta arbetar själva med att svara på frågor. Därefter brukar eleverna arbeta med att sammanfatta den text de har läst. Läraren går runt och hjälper eleverna när de arbetar själva. Elever från en annan grupp berättar att de arbetar på olika sätt och beroende på uppgiften väljer läraren hur de ska arbeta, ibland själva, i par eller i grupp. Eleverna säger att de ofta arbetar tillsammans och diskuterar. För det mesta arbetar eleverna skriftligt individuellt, men ibland händer det att eleverna arbetar tillsammans även kring att skriva. Lärarna berättar att alla elever har egna datorer som de har fått låna från skolan. De förklarar att det finns videoklipp och andra uppgifter digitalt som är behjälpliga för eleverna. Eleverna har möjlighet att använda sig av innehållet på den digitala mötesplattformen för att repetera tidigare lektioner, berättar lärarna. Några elever säger att de använde datorer mer när de studerade kurs B, men nu använder de datorer när de ska lyssna på nyheterna. Några andra elever berättar att läraren skickar nyheter till eleverna och sedan skriver eleverna om nyheten på datorn.

Elevernas modersmål kan ibland användas som stöttning för språkutveckling i svenska

Vidare visar granskningen att det varierar mellan lärarna om de använder elevens modersmål, eller annat språk, som stöttning för språkutveckling i svenska. Rektorn berättar att det inte finns någon systematik eller samsyn i hur lärarna arbetar med att använda elevernas modersmål som stöd i språkutvecklingen. Ett par lärare berättar att de använder elevernas modersmål. De ger som exempel att eleverna kan delas in i grupper där alla elever talar samma modersmål eller att de kan prata om vad ord heter på svenska och på olika modersmål. En lärare berättar att hen dock inte arbetar med olika elevers modersmål i undervisningen eftersom hen inte kan elevernas språk. Eleverna berättar att om något är otydligt kan läraren skriva upp ordet på tavlan på svenska, så att eleverna kan söka på internet efter vad det betyder. Några elever berättar att deras lärare kan ställa frågor om hur både ord och ordföljd är på deras modersmål, eller göra jämförelser mellan svenska och deras modersmål. Andre elever berättar att deras lärare inte arbetar med elevernas modersmål utan bara pratar svenska och ibland förklarar något på engelska.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver individanpassa undervisningen ytterligare genom att planera och genomföra den utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål så att den möter eleverna på den språkliga nivå de befinner sig.

Granskningen visar att även om det finns en individuell studieplan för respektive elev så är lärarnas kunskap om elevernas behov, förutsättningar och mål begränsad. Även om det finns exempel på att lärare har uppgifter för att lära känna eleverna och deras erfarenheter så använder lärarna sällan den kunskap som finns om eleverna för att planera och utforma undervisningen. Det innebär att lärarna i planeringen och utformningen sällan utgår ifrån de elever som går i kursen och vilka behov, kunskaper och förutsättningar eleverna har. När det sker en anpassning till eleverna är det framför allt spontant i undervisningssituationen. Trots detta upplever eleverna att de vanligen möter samma uppgifter och samma innehåll.

Enligt skollagen ska utgångspunkten för utbildning av en enskild elev inom komvux i sfi vara elevens behov och förutsättningar.¹ Undervisningen ska, enligt kursplan för komvux i sfi, planeras och utformas tillsammans med eleven och anpassas till elevens intressen, erfarenheter, allsidiga kunskaper och mål. Vidare står att bedömningen av vilken studieväg som är lämplig för en elev och vilken kurs inom studievägen eleven bör börja på ska utgå från en kartläggning av hans eller hennes kunskaper, förutsättningar och vad som i övrigt kan ha betydelse för möjligheterna att uppfylla kraven.²

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn och lärarna utvecklar undervisningen så att den blir mer individanpassad. Undervisningen behöver utgå från elevernas behov, förutsättningar och mål. Lärarna behöver därför ta reda på dessa, för att sedan använda den kunskapen när de planerar, utformar och genomför sin undervisning. En del i detta är även att rektorn skaffar sig kännedom om hur lärarna arbetar med att individanpassa undervisningen så att den utgår från elevernas behov, förutsättningar och mål, för att kunna stötta lärarna och ge dem förutsättningar för arbetet.

¹ 20 kap. 2 § skollagen

² Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2017:91) om kursplan för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare

Ett undervisningsinnehåll för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv

Inom detta område granskas i vilken utsträckning undervisningens innehåll stimulerar elevernas möjligheter att utveckla en allsidig språkförmåga för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Området innefattar att eleverna ges rika möjligheter att öva på de olika språkliga förmågorna hörförståelse, läsförståelse, muntlig interaktion och produktion samt skriftlig färdighet. De språkliga förmågorna tränas med utgångspunkt i ett innehåll som utgår från kursplanen och har anknytning till deras vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Fokus ligger på vilket innehåll eleverna möter i undervisningen och om det ger dem förutsättningar att utveckla en kommunikativ språkförmåga för olika situationer som de behöver kunna hantera. Inom området granskas även om undervisningens innehåll präglas av ett jämställdhetsperspektiv.

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom området behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att undervisningen i varierande utsträckning stimulerar elevernas möjligheter att utveckla en allsidig språkförmåga för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Eleverna ges möjlighet att på olika sätt öva på de olika språkförmågorna, läsförståelse, hörförståelse, skriftlig färdighet och muntlig interaktion. Dock finns det viss risk att alla elever inte ges tillräckliga möjligheter att träna på muntlig produktion. Därtill visar granskningen att eleverna ges möjligheter att öva på olika språkförmågor med utgångspunkt i ett innehåll som har anknytning till deras vardags- och samhällsliv. Dock varierar det mellan lärarna om eleverna får öva på olika språkliga förmågor kopplat till arbetsliv och elever får sällan en undervisning där de får öva de språkliga förmågorna kopplade till studieliv. Vidare framkommer det att eleverna ges möjlighet att reflektera över jämställdhet men att det framför allt sker spontant i undervisningen.

Eleverna ges möjligheter att träna flera av de språkliga förmågorna

Skolinspektionens granskning visar att elever ges möjlighet att på olika sätt öva de olika språkförmågorna, läsförståelse, skriftlig färdighet, hörförståelse och muntlig interaktion. Dock finns det viss risk att alla elever inte ges tillräckliga möjligheter att träna på muntlig produktion. Skolinspektionens lektionsobservationer visar att eleverna ges möjlighet att träna de olika språkförmågorna att läsa, skriva, höra och tala. Vid en av Skolinspektionens lektionsobservationer får eleverna exempelvis lyssna på en inläst text och vid en annan lektionsobservation läser eleverna gemensamt upp en text ur läromedlet. Det bekräftas även i intervju med både elever och lärare att eleverna får träna på olika språkförmågor under lektionerna. Eleverna berättar att de exempelvis har fått skriva brev både till kompisar och till myndigheter.

De berättar att de har haft diskussioner, exempelvis om partierna när de hade uppgifter vid valet 2022. En elev berättar att de i hens grupp har haft gruppuppgifter där de har diskuterat olika skrivuppgifter. Vissa elever ger som exempel att de har fått träna på att skriva, exempelvis personligt brev. En elev berättar att de brukar börja med att gå igenom ord inför en text, sedan arbetar de själva med att svara på frågor och därefter med att sammanfatta texten de har läst. Lärarna berättar att eleverna ibland skriver enskilt och ibland tillsammans. Vidare berättar lärarna att eleverna exempelvis får lyssna på poddar och göra höruppgifter i läromedlet som används. Lärarna förklarar att eleverna är vana vid att lyssna på läraren men att det därför finns ett behov av att de även får lyssna på andra hur människor i samhället pratar. Elever från en grupp berättar att de tränar de olika språkförmågorna på olika veckodagar och att deras lärare ger dem återkoppling kring vad de behöver utveckla i varje språkförmåga individuellt. Rektorn berättar att lärarna varierar undervisningen så eleverna får träna på olika förmågor men att en del lärare främst fokuserar på den muntliga interaktionen och produktionen medan andra fokuserar på den skriftliga färdigheten. Rektorn berättar att det varierar mellan lärarna om det är någon språklig förmåga eleverna inte får träna tillräckligt på. Lärarna berättar att det kan vara mer utmanande att undervisa i muntlig produktion men ger några exempel på hur de arbetar med detta. En lärare säger att hen brukar be eleverna motivera sitt svar, för att de ska träna på den muntliga produktionen. En annan lärare beskriver att hen inte arbetar med den muntliga produktionen och att det är svårt att utföra den färdigheten i undervisningen. Ytterligare en lärare säger att muntlig produktion kan förekomma i en dialog eftersom det handlar om att eleverna ska kunna prata en längre stund om något, vilket kan ske även i en dialog.

Det varierar om eleverna ges möjlighet att träna de språkliga förmågorna inom olika områden

Granskningen visar att eleverna ges möjligheter att öva på olika språkförmågor med utgångspunkt i ett innehåll som har anknytning till deras vardags- och samhällsliv. Lärarna förklarar att det är lättare att undervisa om de språkliga förmågorna kopplat till vardags- och samhällsliv än kopplat till arbets- och studieliv. De beskriver att vardagliga ämnen tas upp för att eleverna själva ställer frågor om det, exempelvis kring att ta körkort. Ett par lärare ger många exempel på områden de har kopplat undervisningen till, så som allemansrätten, budget, mänskliga rättigheter, spara el, pågående krig och pågående fotbolls-VM. Lärarna förklarar att de använder olika autentiska språkliga situationer i undervisningen och ger som exempel att ringa till vårdcentralen eller använda information från kommunen. En lärare säger att det är viktigt att eleverna får ett språk de kan använda i samhället. Eleverna berättar att de exempelvis har haft uppgifter där de skrivit mail till en myndighet, diskuterat nyheter och pratat om hur deras helg har varit. En lärare beskriver dock att hen utgår ifrån läromedlet och sällan planerar för vilket annat innehåll undervisningen ska ha, men säger att om eleverna exempelvis har läst något i tidningen kan det leda till diskussioner. Skolinspektionens genomgång av läromedlet

visar att det innehåller texter som kan kopplas till vardags- och samhällsliv, exempelvis om föräldrapenning och nobelpristagare. En lärare berättar även att hen ofta kompletterar läromedlet med olika typer av nyheter och poddar, för att eleverna ska få ta del av allt kursplanen innehåller. Lärarna berättar att under hösten har eleverna deltagit i "skolans val" som genomfördes som ett rollspel. Eleverna berättar också om undervisningen vid valet och förklarar även att de fick diskutera tillsammans och prata med lokala politiker. Lärarna berättar att de bland annat gett eleverna uppgifter med frågor om hur regeringen och riksdagen fungerar. Eleverna berättar att de i en grupp haft en uppgift där de skrivit ett gemensamt brev till statsministern, bland annat med frågor om Sveriges budget. Eleverna berättar även att de har arbetat med nyheter på lätt svenska. En lärare förklarar att hen tycker att nyheter är särskilt givande eftersom det engagerar eleverna och de får ta del av vad som händer i samhället och i landet.

Granskningen visar att det varierar mellan lärarna om eleverna får öva på olika språkliga förmågor kopplat till arbetsliv och att elever sällan får en undervisning där de får öva de språkliga förmågorna kopplade till studieliv. Några av lärarna berättar att de brukar låta eleverna öva olika språkliga förmågor i ett innehåll kopplat till arbetsliv och ger som exempel att de har uppgifter som rör att träna på en anställningsintervju och skriva personligt brev. En lärare säger att det är svårt att undervisa om arbetsliv eftersom hen inte vet vilken kompetens som krävs inom olika yrken. Vid Skolinspektionens lektionsobservation har läraren, trots detta, en del av undervisningen som kort kopplar an till en anställningsintervju. Flera elever berättar också att de har haft uppgifter som har koppling till arbetsliv. Elever från en annan grupp berättar att deras lärare har berättat hur man söker jobb i Sverige och att eleverna har fått träna på ord kopplat till detta. En elev berättar även att hen har fått material kopplat till ett område hen är specialiserad inom efter att hen har bätt läraren om hjälp. En annan elev berättar att hen inte har fått uppgifter om det yrke hen vill arbeta inom, men att eleverna däremot får lära sig mycket ord och språk kopplat till ett annat yrkesområde, vård och omsorg. På Skolinspektionens fråga om hur undervisningen är kopplad till kursplanens olika områden vardags-, samhälls-, arbets- och studieliv ger lärarna inga exempel på hur de arbetar med studieliv. Lärarna förklarar att studieliv kan vara ett område som är mer utmanande att ge eleverna möjlighet att öva de olika språkliga förmågorna inom. Lärarna berättar vidare å ena sidan att de inte vet om läromedlet har ett innehåll som handlar om vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv, men säger å andra sidan att det finns några uppgifter i läromedlet som handlar om studieliv. En lärare berättar dock att hen i sin undervisning följer ett läromedel för kursen vilket utgår ifrån olika texttyper och att hen inte planerar för att undervisningen särskilt ska vara kopplad till vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Av Skolinspektionens genomgång av läromedel framgår att flera läromedel har ett innehåll som handlar om arbetsliv och studieliv. I genomgång av det läromedel som utgår ifrån olika texttyper är det dock tydligt om läromedlet innehåller någonting om arbetsliv och studieliv. På

Skolinspektionens fråga om rektorn följer upp hur vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv behandlas i undervisningen berättar rektorn att de kan bli bättre på att både följa upp att undervisningen som bedrivs sker i enlighet med kursplanen, och hur den sker. Rektorn säger att det varierar mellan lärarna om de arbetar med dessa områden. Rektorn berättar att det nog varierar mellan lärarna om de kompletterar läromedlet med andra material. Ett par lärare gör det nog regelbundet medan andra lärare gör det mindre regelbundet och i lägre utsträckning.

Eleverna ges vissa möjligheter att reflektera över jämställdhet

Granskningen visar att eleverna ges möjlighet att reflektera över jämställdhet men att det framförallt sker spontant i undervisningen. Lärarna säger att de sällan planerar för uppgifter som rör jämställdhet, men att det finns i läromedlet och kommer upp spontant i undervisningen utifrån situationer som uppstår. Lärarna beskriver att det är en naturlig del att prata om jämställdhet och att det ofta kommer upp i andra samtal med eleverna. De ger som exempel att de har pratat om jämställdhet i hemmet utifrån vem som utför vilka arbetsuppgifter. Rektorn säger att jämställdhet inte är något som systematisk tas upp utan att det sker spontant. Några elever berättar att de inte har pratat om jämställdhet inom undervisningen. Några andra elever berättar att de har pratat om jämställdhet kopplat till arbete, föräldraledighet, obetalt hemarbete och till ekonomi. En annan elev berättar att de har pratat om jämställdhet mellan könen kopplat till arbetsmarknaden.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver säkerställa att undervisningen ger eleverna möjlighet att träna på de olika språkliga förmågorna kopplat till ett innehåll om studieliv.

Granskningen visar att lärarna sällan genomför en undervisning som knyter de språkliga förmågorna till studieliv. Det framkommer att lärarna tycker att studieliv kan vara ett utmanande område att undervisa kring.

I kursplan för komvux i sfi står det att undervisningen ska ge språkliga redskap för att kommunicera och delta aktivt i vardags-, samhälls-, arbetsliv samt fortsatta studier. Eleven ska kunna förstå tal samt läsa och förstå enkla texter i olika situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Eleven ska vidare kunna kommunicera muntligt och skriva enkla texter med viss anpassning till syfte och samtalspartner/mottagare i olika situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv. Vidare står det att eleverna genom undervisningen ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att anpassa språket till olika syften, mottagare och situationer. Komvux i

sfi karaktäriseras av att eleven utvecklar en kommunikativ språkförmåga. Detta innebär att eleven kan kommunicera, såväl muntligt som skriftligt, utifrån sina behov.³

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn och lärarna utvecklar undervisningen så att alla elever möter ett innehåll som även rör studieliv. Det är av vikt att eleverna får träna på alla språkliga förmågor även inom detta område för att få språkliga redskap att kommunicera och aktivt delta i studielivet. Det är även en del av lärarnas individanpassning att elevernas erfarenheter och mål beaktas inom undervisningen av området studieliv. Rektorn och lärarna behöver ge eleverna förutsättningar att utveckla en kommunikativ språkförmåga för olika situationer som eleverna behöver kunna hantera inom området studieliv.

På Skolinspektionens vägnar

2023-01-11

X Ingrid Jerkeman

Beslutsfattare

Signerat av: Ingrid Jerkeman

Matilda Yvede har varit föredragande i ärendet. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Alia-Maria Delgado deltagit.

³ Skolverkets föreskrifter om kursplan för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Granskningen av undervisningen inom kommunal vuxenutbildning i sfi har genomförts vid Dahlander kunskapscentrum, den 22-24 november 2022 av utredarna Alia-Maria Delgado och Matilda Yvede.

Huvudman för utbildningen är Sätters kommun. Huvudmannen bedriver utbildningen i egen regi.

I verksamheten finns totalt 66 elever. I denna granskning har endast undervisning på kurs C och D inom studieväg 2 och 3 ingått. I denna verksamhet har utbildning som bedrivs som närundervisning granskats. Totalt finns 46 elever på de studievägar och kurser som ingått i granskningen.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningen inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningar i detta beslut grundar sig på:

- Tre lektionsobservationer
- Tre intervjuer med elever
- En gruppintervju med lärare
- En intervju med rektor
- Studier av dokument som begärts in från rektorn samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella verksamheten.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningen för faktakontroll.

Områden i granskningen

Område 1: Undervisning utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål.

Område 2: Ett undervisningsinnehåll för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med författningar, forskning och beprövad erfarenhet.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/undervisning-i-svenska-for-invandrare-sfi/>

Bilaga 3: Författningsstöd

Område 1: Undervisning utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål

Författningsstöd

1 kap. 3-4 §§, 2 kap. 35 §, 3 kap. 2 §, 4 kap. 9 §, 20 kap. 2 och 8 §§ skollagen (2010:800)

2 kap. 16 och 17a §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning

Förordningen (SKOLFS 2012:101) om läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Vuxenutbildningens uppdrag, En likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, Perspektiv i utbildningen, Kunskaper och kompetenser, Utveckling av vuxenutbildningens verksamheter

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Kunskaper, 2.2 Utbildningsval - arbete och samhällsliv, 2.4 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2017:91) om kursplan för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare

Område 2: Ett undervisningsinnehåll för kommunikation och deltagande i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv

Författningsstöd

1 kap. 3-5 §§, 2 kap. 35 §, 3 kap. 2 §, 20 kap. 2 § skollagen

Lvux 12, 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Grundläggande värden, En likvärdig utbildning, Perspektiv i utbildningen, Kunskaper och kompetenser, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Kunskaper, 2.2 Utbildningsval - arbete och samhällsliv, 2.4 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kursplan för kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den tematiska kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: Rektorn och lärarna behöver individanpassa undervisningen ytterligare genom att planera och genomföra den utifrån elevernas behov, förutsättningar och mål så att den möter eleverna på den språkliga nivå de befinner sig.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 2: Rektorn och lärarna behöver säkerställa att undervisningen ger eleverna möjlighet att träna på de olika språkliga förmågorna kopplat till ett innehåll om studieliv.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: